

RAZVOJ DRŽAVNIH UPRAVNIH ORGANOV S PODROČJA ŠOLSTVA, VISokega ŠOLSTVA IN ZNANOSTI V RS MED LETI 1991 IN 2008

Žarko Štrumbl*, Vojko Brunček**

UDK: 35:37(497.4)«1991/2008»

Žarko Štrumbl, Vojko Brunček: Razvoj državnih upravnih organov s področja šolstva, visokega šolstva in znanosti v RS med leti 1991 in 2008. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja, Maribor 7/2008, str. 133-138.

Izvirnik v slovenščini, izvleček v slovenščini in angleščini, povzetek v angleščini.

Namen prispevka je prikazati razvoj upravnih organov od osamosvojitve dalje, in sicer organov s področja šolstva, visokega šolstva in znanosti, z vsemi reorganizacijami in prevzemi arhivskega gradiva v Arhiv Republike Slovenije. Avtorja sta opozorila tudi na klasifikacijske načrte z vsemi roki hranjenja, navodili in gradivom, ki ni zajeto v klasifikacijskih načrtih omenjenih organov, kakor tudi na gradivo, ki je začelo nastajati v digitalni obliki.

UDC: 35:37(497.4)«1991/2008»

Žarko Štrumbl, Vojko Brunček: Development of State Administrative Agencies in the Field of Education, Higher Education and Science in Slovenia from 1991 to 2008. Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving. Conference Proceedings, Maribor 7/2008, pp. 133-138.

Original in Slovenian, abstract in Slovenian and English, summary in English.

In the introduction the article presents the development of administrative agencies in the field of education, science and sport from 1945 until the independence of Slovenia. It focuses on the development of the mentioned agencies from the attainment of independence to present time with numerous reorganizations, transfers of competences, establishment of new and abolishment of internal unit etc. It also discusses office work, mentions the written professional instructions for the selection of archives from documentary material and draws attention to records, which are not included in the classification scheme and records in digital form.

Ključne besede: klasifikacijski načrt, roki hrambe, pisno strokovno navodilo za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega.

UVOD

V prispevku sva zaradi številnih reorganizacij na področju vrtcev, osnovnega, poklicnega, srednjega, višjega in visokega šolstva prikazala razvoj upravnih organov in njihove pristojnosti. Strnjeno lahko dogajanja prikaževa z naslednjo časovno razpredelnico:

1. Ministrstvo za prosveto LRS, 5. 5. 1945-11. 4. 1951
 - Komite za srednje in nižje strokovno šolstvo pri Vladi LRS 13
 - Komisija za fizkulturo pri Vladi LRS, 18. 6. 1947-1. 12. 1947
 - Komite za fizkulturo pri Vladi LRS, 1. 12. 1947-9. 10. 1950
 - Komisija za fizkulturo pri Predsedstvu Vlade LRS, 1. 12. 1947-9. 10. 1950

* Žarko Štrumbl, višji svetovalec za arhivsko gradivo uprave po letu 1945, Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, 1000 Ljubljana.

** Vojko Brunček, višji svetovalec - vodja glavne pisarne Ministrstva za šolstvo in šport. Masarykova 16, 1000 Ljubljana.

2. Ministrstvo za znanost in kulturo LRS, 14. 9. 1949-11. 4. 1951
 - Uprava za radiodifuzno službo pri Vladi LRS, 5. 5. 1948-9. 10. 1950
 - Komite za kinematografijo pri Vladi LRS, 2. 8. 1947-1. 12. 1947
 - Komisija za kinematografijo pri Vladi LRS, 1. 12. 1947-9. 10. 1950
3. Svet Vlade LRS za prosveto in kulturo, 11. 4. 1951-30. 1. 1953
4. Svet za prosveto in kulturo LRS, 30. 1. 1953-25. 4. 1956
5. Svet za šolstvo LRS, 25. 4. 1956, z delom je pričel 1. 6. 1956
6. Sekretariat Sveta za šolstvo LRS
7. Svet za kulturo in prosveto LRS, 25. 4. 1956, z delom pričel 1. 6. 1956
8. Svet za znanost LRS, 26. 11. 1957
9. Sekretariat Sveta za kulturo, prosveto ter znanost
10. Svet LRS za strokovno izobraževanje, 31. 1. 1961
11. Republiški sekretariat za raziskovalno delo SRS
12. Raziskovalna skupnost Slovenije
13. Republiški sekretariat za šolstvo, kulturo in prosveto SRS
14. Izobraževalna skupnost Slovenije SRS
15. Republiški komite za šolstvo SRS
16. Raziskovalna skupnost Slovenije
17. Republiški komite za vzgojo in izobraževanje
18. Republiški komite za raziskovalno dejavnost
19. Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo
20. Republiški komite za kulturo in znanost

RAZVOJ UPRAVNIH ORGANOV

Po osamosvojitvi države RS leta 1991 sta se z Zakonom o organizaciji in delovnem področju republiške uprave RS¹ oblikovali dve ministrstvi:

- **Ministrstvo za šolstvo in šport RS** je prevzelo zadeve, ki se nanašajo na predšolsko vzgojo, na osnovno, poklicno, srednje in višje šolsko izobraževanje, na visoko šolstvo ter podiplomski študij, na univerzo, na nadaljevalno izobraževanje (izobraževanje odraslih), na izobraževanje otrok z motnjami v razvoju, vzgojo in izobraževanje pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti, pripadnikov slovenske narodne skupnosti v zamejstvu ter delavcev na začasnem delu v tujini in njihovih otrok, na športno vzgojo in rekreacijo, na preventivno in korektivno športno dejavnost, na selektivni in vrhunski šport, na športno in šolsko infrastrukturo;
- **Ministrstvo za znanost in tehnologijo RS** pa je prevzelo zadeve, ki so se nanašale na raziskovalno dejavnost, na tehnološki razvoj, na razvoj in delovanje inovacijske infrastrukture, na informatiko (računalniška izdelava dokumentov, avtentičnost elektronskih podpisov, UN/EDIFACT, informacijsko pravo, zaščita neosebnih podatkov), na zaščito osebnih podatkov ter na inšpekcijsko nadzorstvo v zvezi s tem.

¹ Uradni list RS, št. 27/1991.

Z osamosvojitvijo prenehata delovati Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo in Republiški sekretariat za raziskovalno dejavnost in tehnologijo. Prvi je nadaljeval delo kot **Ministrstvo za šolstvo in šport**, drugi pa kot **Ministrstvo za znanost in tehnologijo**. Kot organi v sestavi so bili oblikovani še:

1. **Zavod RS za šolstvo in šport** je opravljal zadeve, ki so se nanašale na svetovalno in strokovno delo s področja vzgoje in izobraževanja ter športa, in na druge zadeve v zvezi z razvojem in pospeševanjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti;
2. **Urad RS za mladino** je opravljal zadeve, ki so se nanašale na organizacijo mladinskih taborov in prostovoljnega dela, na stike z mladinskimi nestranskarškimi organizacijami doma in v svetu (mladinski sveti, zveze dijakov in študentov itd.), na regresiranje prevoza otrok in mladine ter druge naloge v zvezi z dejavnosti mladih;
3. **Republiški inšpektorat za šolstvo in šport** nadzoruje izvrševanje zakonov drugih predpisov in splošnih aktov, ki urejajo osnovno in srednje šolstvo ter športne dejavnosti;
4. **Urad RS za standardizacijo in meroslovje** opravlja zadeve, ki se nanašajo na standarde, tehnične predpise in norme kakovosti, na poenotenje in tipizacijo proizvodov, del in storitev ter na izvajanje sistema atestiranja, homologacije, certificiranja in znakov kakovosti, na sistem merskih enot ter na kontrolo meril in plemenitih kovin;
5. **Urad RS za varstvo industrijske lastnine** opravlja zadeve, ki se nanašajo na varstvo izumov, blagovnih in storitvenih znamk, označb geografskega porekla in izvora blaga, vzorcev in modelov.

Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o Vladi RS (ZVRS-C)² pa je Ministrstvo za šolstvo in šport nadaljevalo z delom kot **Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport** z delovnim področjema Ministrstva za šolstvo in šport in Ministrstva za znanost in tehnologijo, razen tistega dela delovnega področja, ki se je nanašalo na tehnologijo, kot sta jo določala 14. in 16. člen zakona o organizaciji in delovnem področju ministrstev. Ostale pristojnosti so ostale iste, vendar združene.

Do ukinitve Ministrstva za šolstvo, znanost in šport je prišlo z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o Vladi RS (ZVRS-D),³ ko so organizacijo in delovno področje ministrstev in drugih upravnih organov prilagodili določbam omenjenega zakona. Delo sta nadaljevala samostojno kot **Ministrstvo za šolstvo in šport** in **Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo** z istimi pristojnostmi kot zgoraj omenjene. Samo višje šolstvo je ostalo na Ministrstvu za šolstvo in šport, visoko šolstvo pa je prešlo na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. V okviru Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo je bil oblikovan **Urad RS za visoko šolstvo** in **Urad za UNESCO**. Urad RS ima z ministrstvom skupno glavno pisarno in skupno stalno zbirko. Delovno področje urada RS za visoko šolstvo so akreditacija študijskih programov, evalvacija visokega in višjega šolstva ter habilitacije visokošolskih učiteljev in znanstvenih delavcev. Urad RS za visoko šolstvo je bil nov organ v sestavi Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Uredba o njegovi ustanovitvi je bila 15. decembra 2006 objavljena v Uradnem listu RS, št. 132. Podlaga za to je nastala z uveljavitvijo novele Zakona o

² Uradni list RS, št. 119/2000 z dne 22. 12. 2000.

³ Uradni list RS, št. 123/2004 z dne 18. 11. 2004.

visokem šolstvu jeseni 2006, objavljene v uradnem listu RS, št. 119/2006. Z novelo zakona je namreč Svet RS za visoko šolstvo poleg akreditacije visokošolskih zavodov in študijskih programov, ki jo je opravljal dotlej, prevzel še vlogo evalvacijskega in habilitacijskega organa. Svoje delo opravlja samostojno, neodvisno in nepristransko, zato je nastala potreba po ustanovitvi strokovno samostojnega Urada za visoko šolstvo, katerega najpomembnejša dejavnost je opravljanje strokovnih, administrativnih in tehničnih nalog za Svet RS za visoko šolstvo oziroma njegove tri senate: Senata za akreditacijo, Senata za evalvacijo in Senata za habilitacijo.

Urad za UNESCO je v sklopu Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS kot organ v sestavi in ima z ministrstvom prav tako skupno glavno pisarno in skupno stalno in tekočo zbirko.

Urad RS za meroslovje (MIRS) opravlja kot organ v sestavi strokovne ter z njimi povezane upravne in organizacijske naloge, ki se nanašajo na urejanje nacionalnega meroslovnega sistema. Pri urejanju teh nalog sodeluje z drugimi ministrstvi, univerzama, z znanstveno-raziskovalnimi in drugimi institucijami v Sloveniji ter z mednarodnimi in drugimi organizacijami in institucijami s tega področja. Urad RS za meroslovje vzpostavlja in vzdržuje sistem priznanja RS za poslovno odličnost in za program izvaja potrebne strokovne in administrativne naloge.

Na podlagi 15. in drugega odstavka 47. člena zakona o raziskovalni dejavnosti⁴ in v skladu s 6. členom zakona o javnih agencijah,⁵ je Vlada sprejela sklep o ustanovitvi **Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije - ARRS**. Namen agencije je, da opravlja strokovne, razvojne in izvršilne naloge v zvezi z izvajanjem sprejetega Nacionalnega raziskovalnega in razvojnega programa, odloča o izbiri raziskovalnih in infrastrukturnih programov, ki predstavljajo javno službo na področju raziskovalne dejavnosti in zagotavlja njihovo financiranje, skrbi za izvedbo programa mladih raziskovalcev in drugih programov ter projektov, ki jih agencija izvaja v skladu z Nacionalnim raziskovalnim in razvojnim programom in letno politiko ministrstva, pristojnega za znanost.

PREVZEMANJE ARHIVSKEGA GRADIVA V ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE

Ob številnih reorganizacijah organov s področja šolstva in znanosti smo v Arhivu RS ugotovili potrebo, da zaradi lažje preglednosti in ohranitve arhivskega gradiva prevzamemo del gradiva, nastalega na ministrstvih, ki se bi lahko zaradi mnogih selitev in vsekakor tudi zaradi kadrovskih zamenjav lahko izgubil oz. založil. Zato smo začeli s prevzemom najbolj ogroženega gradiva, in sicer gradiva, ki ga je kot pravni naslednik bivšega skupnega organa prevzelo Ministrstvo za šolstvo, znanost in tehnologijo. Gre za raziskovalne projekte. Smiselno bi bilo, da bi omenjeno gradivo zaradi vsebine bilo last Agencije za raziskovalno dejavnost, ki je bila ustanovljena leta 2003. Omenjena agencija pripravlja tudi predajo starejšega gradiva, ki so ga prinesli s seboj z Ministrstva za šolstvo, znanost in šport in Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in šport. Nekaj gradiva pa imajo še od bivše Raziskovalne skupnosti Slovenije, katere gradivo pa je Arhiv RS že prevzel.⁶

⁴ Uradni list RS, št. 123/2003 z dne 11. 12. 2003.

⁵ Uradni list RS, št. 52/2002.

⁶ AS 1428 - Raziskovalna skupnost Slovenije.

S tem smo v Arhivu določili kriterije in obseg za ustanovitev posebnega fonda, saj gradivo ni bilo nikoli v celoti predano arhivu, ampak se je dogajalo, da so različni nasledniki prevzemali le posamezne enote in jih prenašali na svoje nove lokacije. V Arhivu RS imamo v zvezi s tem tudi več fondov: Raziskovalna skupnost Slovenije AS 1428, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport AS 2003 in fond Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in šport. V kratkem bomo prevzeli še gradivo Agencije za raziskovalno dejavnost. Poudariti je potrebno, da imamo pri vseh fondih tudi spise, ki bi jih bilo primerneje tvoriti v dosjeje. Zaradi tega je največkrat pri iskanju zadev potrebno pregledati celotno gradivo omenjenih fondov. Arhiv hrani tudi gradivo Slovenske nacionalne komisije za Unesco AS 1209 kot samostojen fond, pa čeprav je danes UNESCO priključen Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, in gradivo nastaja v okviru omenjenega ministrstva ter tudi nima lastne pisarne ali lastnega arhiva.

KLASIFIKACIJSKI NAČRTI POSAMEZNIH ORGANOV

Arhiv RS je z vsakim organom posebej določil arhivsko gradivo na podlagi klasifikacijskega načrta. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ima skupni klasifikacijski načrt še z Uradom RS za standardizacijo in meroslovje, UNESCO-om in Uradom RS za visoko šolstvo, tako da je arhivsko gradivo določeno enotno. Tudi klasifikacijska načrta Ministrstva za šolstvo in šport in Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo sta si podobna, tako da bi lahko ob primeru ponovne združitve obeh ministrstev brez večjih težav uskladili tudi klasifikacijski načrt z roki hrambe dokumentarnega gradiva in določitvijo arhivskega gradiva. Arhiv RS je na podlagi 40. člena Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih⁷ v sestavi komisije iz notranjih in zunanjih članov napravil za omenjene organe »Pisno strokovno navodilo za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega«. Samo strokovno navodilo nosi naslov »Načrt klasifikacijskih znakov in pisno strokovno navodilo za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega«.

ARHIVSKO GRADIVO V DIGITALNI OBLIKI MŠŠ IN MVTZ

Arhiv Republike Slovenije je v zvezi s klasifikacijskimi načrti opredelil tudi hrambo arhivskega gradiva v digitalni obliki.⁸ Hramba arhivskega gradiva v digitalni obliki je dovoljena samo kot dolgoročna hramba zajetega gradiva v skladu s strokovnimi navodili Arhiva Republike Slovenije. Vse osebe, ki na omenjenih organih (ministrstvih in organih v sestavi) hranijo dokumentarno ali arhivsko gradivo v digitalni obliki, morajo vse dejavnosti zajema hrambe in druge dejavnosti v zvezi s tem gradivom ves čas izvajati v skladu z Zakonom o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva in arhivih ter v skladu z Uredbo o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva, enotnimi tehnološkimi zahtevami in svojimi notranjimi pravili ter pravili stroke. Enotne tehnološke zahteve, ki so namenjene splošni uporabi pri zagotavljanju opreme in storitev, povezanih s hrambo dokumentarnega gradiva, pa so v fazi obravnave. Zato bodo vsa navodila v zvezi s hrambo arhivskega gradiva v elektronski obliki podana organom tisti trenutek, ko bodo na ustreznem nivoju sprejeta.

⁷ Uradni list RS, št. 30/2006.

⁸ Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA, Uradni list RS, št. 30/2006), Uredba o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva, (Uradni list RS, št. 86/2006).

Arhiv Republike Slovenije je pri določitvi arhivskega gradiva uporabil naslednje kratice:

- T - Trajno;
- A - Arhivsko;
- A - vzorčno - tu bodo kriteriji določeni ob odbiranju arhivskega gradiva iz dokumentarnega.

Hkrati pa je arhiv določil, da se dokumentarno gradivo, ki ga organ prejme v seznanitev in z njim v zvezi ne opravi nobenega dejanja, hrani najmanj 2 leti. Arhiv je vsak organ posebej opozoril, da mora paziti, da se pri izločanju dokumentarnega gradiva, ki mu je potekel rok hrambe, ne izloči gradivo, ki ima v skladu z določbo 194. člena Uredbe o upravnem poslovanju lastnost trajnega gradiva.

ARHIVSKO GRADIVO, KI MORDA NI V CELOTI ZAJETO V NAČRTU KLASIFIKACIJSKIH ZNAKOV

Arhiv Republike Slovenije je določil tudi gradivo, ki ni v celoti zajeto v načrtu klasifikacijskih znakov. To so:

- letaki, plakati, brošure in drugi drobni tiski o dejavnosti Službe Vlade RS za zakonodajo,
- magnetofonski trakovi, kasete, fotografije, filmi, videokasete ... z zvočnimi in slikovnimi posnetki dela poslovanja in dejavnosti ministrstva, objektov, naprav, dogodkov, procesov, pojavov, oseb, prireditvev, proslav, jubilejev, spominov, govorov,
- interni časopisi in glasila,
- publikacije o dejavnosti, zborniki ...
- vzorci tiskanih obrazcev, bonov, nakaznic ...

SUMMARY

DEVELOPMENT OF STATE ADMINISTRATIVE AGENCIES IN THE FIELD OF EDUCATION, HIGHER EDUCATION AND SCIENCE IN SLOVENIA FROM 1991 TO 2008

The article presents the development of administrative agencies in the field of education, science and sport from 1945 until 1991 and after. Because of the complex nature of the subject, the authors focused merely on the organizational point of view and mentioned content-functionalities only as parallel information. They describe the development of administrative agencies, which contextually belong to the field of education because they include fields with which they are closely connected because of their basic content or are merely coincidental and therefore the connection is a result of less professional decisions. The basic idea is to show numerous reorganizations, transfers of competences, establishment of new and abolishment of internal units or even whole administrative agencies. The authors could not resist writing about office work, which is at the same time a reason and a result of (re)organizations of the system as a whole. They draw the attention to records, which are not included in the classification scheme and finish with talking about modern creation and management of records in digital form.